

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ З ОХОРОНИ ҐРУНТІВ У МАСИВАХ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

НОСІК В.В. - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри земельного та аграрного права ННІ права КНУ імені Тараса Шевченка, дійсний член (академік) НАПрН України

ORCID: 0000-0003-3483-4575

УДК:349.4

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2026.1.27>

Розкрито науково-теоретичні підходи, інституційно-правові та законодавчі основи правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення. Сформульовано теоретичні висновки, наукові позиції щодо юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення та перспектив законодавчого вираження та інституційно-правового забезпечення особливостей правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення як об'єктів у регулятивних і охоронних правовідносинах. Встановлено, що у чинному земельному законодавстві має місце права невизначеність юридичної природи такого масиву земель як об'єкта земельних правовідносин, що негативно впливає на реалізацію конституційних гарантій здійснення прав на землю та забезпечення охорони землі як основного національного багатства Українського народу. Висловлено науково-правову позицію про те, що закріплений у законах масив земель сільськогосподарського призначення не може бути самостійним об'єктом регуляторних правовідносин. Водночас формування такого масиву можна розглядати як інституційно-правовий спосіб консолідації земельних ділянок на основі просторового планування та землеустрою, а також здійснення публічного адміністрування та державного контролю за використанням земельних ділянок. Зроблено науковий висновок про можливість і необхідність доктринального визнання і законодавчого вираження масиву земель сільськогосподарського призначення як самостійного об'єкта у охоронних земельних правовідносинах, а також розкрито юридичну

природу такого об'єкта, що безпосередньо впливатиме на зміну парадигми правової охорони ґрунтів та трансформацію чинного земельного, аграрного, природодресурсного, екологічного законодавства за Європейськими вимірами. Запропоновано аби при розробці Концепції розвитку законодавства України, а також Концепції розвитку земельного законодавства України були враховані особливості правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення шляхом закріплення нових інноваційних підходів до забезпечення правової визначеності у використанні та охороні земельних ділянок у таких масивах.

Ключові слова: земля, земельні ділянки, правова визначеність, правова охорона ґрунтів, правовий режим земель, масив земель сільськогосподарського призначення, гарантій прав на землю, право власності на землю, право землекористування, земельні правовідносини, охорона земель.

Постановка проблеми

Актуальність наукового дослідження правової охорони ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь у агроекологічних системах крізь призму юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення детермінована багатьма об'єктивними чинниками природного, економічного, соціального характеру, а також породженими російсько-українською війною викликами щодо кількісного і якісного використання земель сільськогосподарського призначення в умовах війни та з перспективами повоєнного

відновлення України за Європейськими вимірами сталого розвитку суспільства.

Потреба у проведенні наукових пошуків з питань окресленої теми зумовлена також багатьма суб'єктивними чинниками, серед яких можна виокремити незавершеність земельної реформи, наявність юридичних дефектів у системі і структурі чинного аграрного, земельного законодавства з питань правового режиму земель сільськогосподарського призначення, прийняття незаконних управлінських рішень щодо земельних ділянок у масивах земель сільськогосподарського призначення, наявність корупційних проявів у сфері консолідації сільськогосподарських угідь та використання земель сільськогосподарського призначення, відсутність наукових досліджень з проблем правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення тощо.

Мета дослідження за темою цієї статті полягає у тому аби розкрити науково-теоретичні підходи, інституційно-правові та законодавчі основи правової охорони ґрунтів у масивах земель сільськогосподарського призначення в Україні і на цій основі одержати наукові результати та сформулювати практичні рекомендації з перспектив правового регулювання суспільних відносин з кількісного і якісного використання та охорони сільськогосподарських угідь за Європейськими орієнтирами сталого розвитку суспільства.

Стан опрацювання проблематики

Ретроспективний аналіз наукових джерел з правового режиму земель сільськогосподарського призначення та правової охорони ґрунтів показує, що у наукових працях В.І. Андрейцева[1], А.П. Гетьмана[2], О.Г. Бондаря[3], Н.С. Гавриш[4], П.Ф. Кулинич[5], Т.О. Коваленко[6], І.О. Костяшкіна[7], В.Л. Мунтяна[8], В.В. Носіка[9], В.А. Поліщука[10], Н.А. Хомик[11] та інших вчених досліджувались концептуальні науково - теоретичні і практичні питання правової охорони ґрунтів, на основі чого були обґрунтовані наукові результати щодо правової природи охорони земель і ґрунтів, розробки і прийняття спеціальних законів з

охорони ґрунтів, удосконалення державного управління у сфері використання та охорони сільськогосподарських угідь, встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства з охорони ґрунтів, реалізації Європейської стратегії з охорони ґрунтів тощо. Водночас правові та інституційні питання охорони ґрунтів у масивах земель сільськогосподарського призначення, за виключенням наукових публікацій, не стали предметом дисертаційного чи монографічного дослідження у наукових доктринах земельного, аграрного, екологічного права.

Виклад основного матеріалу

Системно-структурний аналіз чинної нормативної бази з питань правового режиму земель сільськогосподарського призначення, правової охорони ґрунтів у сільському господарстві показує, що у чинному законодавстві України не знайшли свого вираження і розвитку норми ст. 13 і 14 Конституції України щодо права власності на землю Українського народу та охорони землі, як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави. Зазвичай у законах чомусь формально закріплюється лише норма статті 14 Конституції України щодо охорони землі без будь якого зв'язку з нормами ст. 13 Основного закону держави, що негативно впливає на розробку і реалізацію ефективної юридичної моделі правової охорони ґрунтів у сільському господарстві відповідно до Європейської концепції охорони сільськогосподарських угідь в умовах кліматичних змін. Відтак в Україні не вибудована концептуальна модель законодавства у аграрній сфері в частині охорони ґрунтів відповідно до Конституції України як система чітких, зрозумілих і прогнозованих правових принципів і норм, ефективного і прозорого управління у забезпеченні виконання приватними і публічними суб'єктами комплексу заходів зі збереження, відновлення, підвищення родючості ґрунтів, збереження їх здоров'я та функціонального призначення у природі. Часто-густо у законах закріплюються ті чи інші правила використання і охорони сільськогосподарських угідь без наукового аналізу і обґрунтування необхідності їх прийняття та юридичного прогнозування можливих

ризиків для землі, природи, економіки, суспільства, внаслідок чого маємо правову невизначеність, юридичні дефекти у механізмі правового регулювання земельних відносин та інші негативні економічні, екологічні, соціальні наслідки.

Маються на увазі, зокрема, законодавчі новели щодо запровадження у практику правового регулювання земельних відносин таких понять, як «масив земель сільськогосподарського призначення», «особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення».

З прийняттям закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрощення в Україні» від 10.07.2018 року [12] були внесені істотні зміни у правове регулювання земельних відносин у аграрній сфері в частині використання земель сільськогосподарського призначення власниками землі і землекористувачами, інституційно-правового забезпечення використання сільськогосподарських угідь приватної, державної і комунальної власності.

За цим законом до ЗК України, а також до низки інших законів з правових питань та публічного адміністрування кількісного і якісного використання сільськогосподарських угідь були внесені зміни і доповнення, за якими у механізмі правового регулювання суспільних відносин у аграрній сфері запроваджується нове для земельного права і законодавства поняття «масив земель сільськогосподарського призначення», який може об'єднувати земельні ділянки всіх форм власності, а також закріплюється нове для науки аграрного і земельного права поняття «особа, якій належить істотна частина земель сільськогосподарського призначення», встановлюються спеціальні вимоги до здійснення прав на земельні ділянки та їх використання у масивах земель сільськогосподарського призначення, а також містяться інші законодавчі новели з питань правового режиму земель сільськогосподарського при-

значення приватної, колективної, комунальної, державної власності.

Науковий аналіз нормативних положень ст. 37-1 ЗК України та інших законів щодо запровадження таких правових категорій, як «масив земель сільськогосподарського призначення» та «особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення» крізь призму правової охорони ґрунтів породжує низку теоретичних запитань, відповіді на які мають як пізнавальне, так і прикладне значення для правового регулювання земельних відносин з кількісного і якісного використання сільськогосподарських угідь з огляду на необхідність врахування вимог Стратегії та Директив з охорони ґрунтів ЄС у процесі вступу України до членів ЄС.

Зокрема, з наукової точки зору правової визначеності потребують питання щодо юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення та функціонального призначення такого масиву земель в частині охорони ґрунтів; юридичних ризиків, пов'язаних із здійсненням суб'єктивних прав на земельні ділянки та виконання обов'язків з охорони ґрунтів; здійснення державного контролю за якісним і кількісним використанням сільськогосподарських угідь у масиві земель; застосування юридичної відповідальності за порушення законодавства з охорони ґрунтів тощо. З аналізу наукових джерел у галузі земельного, аграрного, екологічного права можна зробити узагальнення, за яким окреслені питання фрагментарно розглядаються у наукових публікаціях [13], проте вони не стали предметом самостійного дисертаційного чи монографічного пошуку [14].

У чинному ЗК України хоч і вживається словосполучення «масив земель сільськогосподарського призначення», проте нормативного визначення правової природи цього поняття у кодексі немає. Водночас за законом України «Про землеустрій» поняття **масив земель сільськогосподарського призначення** визначається як сукупність земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що складаються з сільськогосподарських та необхідних для їх обслуговування несільськогосподарських угідь (земель під польо-

вими дорогами, меліоративними системами, господарськими шляхами, прогонами, лінійними об'єктами, об'єктами інженерної інфраструктури, а також ярами, заболоченими землями, іншими угіддями, що розташовані всередині земельного масиву), мають спільні межі та обмежені природними та/або штучними елементами рельєфу (автомобільними дорогами загального користування, позахисними лісовими смугами та іншими захисними насадженнями, водними об'єктами тощо).

Щодо поняття **«особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення»**, то за ЗК України (ст. 37-1) під такою особою мається на увазі землекористувач, якому належить право користування (оренда, емфітевзис) земельними ділянками, розташованими у масиві земель сільськогосподарського призначення, загальною площею не менш як 75 відсотків усіх земель масиву.

Виходячи з наведених вищезаконодавчих визначень понять «масив земель сільськогосподарського призначення» та «особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення», а також з проведеного автором цієї статті наукового аналізу змісту інших нормативних положень ст. 37-1 ЗКУ щодо формування такого масиву, здійснення прав на земельні ділянки складається перше враження, що з наукової точки зору у теорії земельного права ми маємо справу по-перше, з новим об'єктом земельних правовідносин, який не передбачений у ст. 2 ЗК України; по-друге, у структурі таких правовідносин ми маємо справу з новим суб'єктом земельних правовідносин, який за законом має специфічний правовий статус з огляду на закріплені для нього правомочності володіння, користування і розпорядження земельними ділянками у масиві земель; по-третє, за законом такі правовідносини характеризуються особливостями змісту з огляду на закріплені у законі права такої особи, а також повноваження органів державної влади і місцевого самоврядування у формуванні масиву земель.

За наявності таких законодавчих колізій та правової невизначеності немає підстав

стверджувати про появу у системі земельного права нового виду об'єкта регулятивних земельних правовідносин, оскільки за законом згадана вище особа не може набувати суб'єктивних прав на масив земель сільськогосподарського призначення як окремий об'єкт земельних правовідносин, а може лише використовувати земельні ділянки на праві власності чи на праві користування для задоволення приватних та суспільних потреб.

З огляду на наявну законодавчу невизначеність юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення як об'єкта земельних правовідносин, а також правового становища особи, якій належить істотна частина масиву земель сільськогосподарського призначення вбачається, що у регулятивних правовідносинах формування масиву таких земель можна розглядати лише як інституційно-правовий спосіб консолідації земельних ділянок або ж як одну з форм просторового планування і агроландшафтного використання сільськогосподарських угідь, або ж як об'єкт публічного адміністрування земельних відносин, землеустрою, державного контролю за використанням земель тощо. Така науково-правова позиція до розуміння юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення у регулятивних правовідносинах базується на нормативних положеннях норми ст. 35 закону України «Про землеустрій» щодо особливостей інвентаризації масиву земель сільськогосподарського призначення.

Водночас зроблений теоретичний висновок щодо юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення у регулятивних правовідносинах не виключає потребу у проведенні більш глибокого наукового пошуку у сфері охоронних земельних та агроекологічних правовідносин з огляду на функціональне призначення ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь у природі, економіці, суспільстві, а також вимоги Стратегії ЄС з питань охорони ґрунтів, спільної аграрної політики, біорізноманіття, продовольчої безпеки, змін клімату тощо.

У цьому зв'язку екстраполяція нормативних положень ст. 37-1 ЗК України на норми закону України «Про охорону земель» пока-

зує, що між кодексом і цим законом теж існують юридичні колізії, оскільки у названому законі не використовуються поняття «масив земель сільськогосподарського призначення» як об'єкт правової охорони, а також не вживається поняття «особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення», як суб'єкт з виконання комплексу заходів з охорони землі, ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь масиві земель сільськогосподарського призначення. Така законодавча невизначеність щодо масиву земель сільськогосподарського призначення у структурі охоронних земельних правовідносин негативно впливає на реалізацію конституційних гарантій здійснення прав на землю та забезпечення охорони землі як об'єкта права власності і основного національного багатства Українського народу, а також є однією з передумов настання можливих негативних правових, економічних, екологічних, соціальних та інших ризиків у сфері охорони ґрунтів та інших угідь у сільському господарстві.

Відповідно до ЗК України (ст. 164), закону України «Про охорону земель» (ст. 35-50, 53) правова охорона ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь має здійснюватися у рамках загальної юридичної моделі охорони земель, яка передбачає нормативно забезпечену можливу і необхідну поведінку власників землі і землекористувачів, органів державної влади і місцевого самоврядування з додержання, виконання і застосування норм чинного законодавства щодо збереження, відновлення, підвищення родючості ґрунтів. При цьому **земля** визначається як поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею. Водночас поняття «ґрунт» розглядається як природно-історичне органо-мінеральне тіло, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості – родючості а родючість ґрунту – це здатність ґрунту задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального роз-

витку, які в сукупності є основним показником якості ґрунту. Тому охорона ґрунтів визначається у законі як система правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на збереження і відтворення родючості та цілісності ґрунтів, їх захист від деградації, ведення сільськогосподарського виробництва з дотриманням ґрунтозахисних технологій та забезпеченням екологічної безпеки довкілля.

З наведених вище визначень поняття «земля» у співвідношенні з поняттям «ґрунт» у контексті правової охорони земель не важко побачити, що у земельних правовідносинах з охорони ґрунтів самостійним об'єктом виступає земля (земельна ділянка) без будь якого зв'язку з масивом земель сільськогосподарського призначення. У цьому зв'язку виникає потреба у визначенні суб'єктного складу у правовідносинах з охорони сільськогосподарських угідь аби мати правову визначеність про те, хто з передбачених законом суб'єктів земельних правовідносин у масиві земель сільськогосподарського призначення має нести відповідальність за збереження, відтворення, підвищення родючості ґрунтів. Маються на увазі такі суб'єкти, як власники земельних ділянок, які самі не використовують свої ділянки за цільовим призначенням, а передали їх у користування, у т.ч в оренду, чи «особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення», або ж органи державної влади чи місцевого самоврядування.

Постановка питання щодо суб'єктів у відносинах з охорони земель і ґрунтів у масивах земель сільськогосподарського призначення пояснюється тим, що за ст. 37-1 ЗК України особа, якій належить право користування (оренда, емфітевзис) земельними ділянками у масиві земель сільськогосподарського призначення загальною площею не менш як 75 відсотків усіх земель масиву наділена виключними правомочностями щодо володіння, користування і розпорядження земельними ділянками у масиві земель сільськогосподарського призначення, як наприклад, передавати земельну ділянку без згоди власника, здійснювати обмін земельними ділянками тощо.

Водночас закон України «Про охорону земель» та інші закони з питань використання і охорони ґрунтів, вод, інших природних ресурсів у агроекологічних системах не закріплюють для таких осіб виключних повноважень чи обов'язків щодо виконання передбачених законами заходів з охорони ґрунтів, внаслідок чого залишаються не визначеними питання щодо того, хто має забезпечувати охорону ґрунтів – власники земельних ділянок чи особа з істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення як орендар чи землекористувач, або ж як має забезпечуватись моніторинг ґрунтів у масивах земель, чи хто (власник землі чи землекористувач) має забезпечувати виконання заходів по боротьбі з ерозією ґрунтів, виконання агролісомеліоративних, гідротехнічних та інших робіт, або ж як має здійснюватися контроль за додержанням законодавства про охорону земель і ґрунтів, до кого (власників землі чи до особи з істотною частиною масиву земель) має застосовуватись юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону ґрунтів тощо.

Проведений науковий аналіз норм чинного земельного законодавства дозволяє стверджувати, що є достатньо аргументів на користь того аби серед об'єктів охоронних земельних правовідносин масив земель сільськогосподарського призначення можна було визнавати у науковій правовій доктрині та у законодавстві самостійним об'єктом правового регулювання суспільних відносин у сфері використання та охорони сільськогосподарських угідь, охорони ґрунтів.

У контексті правової охорони ґрунтів масив земель сільськогосподарського призначення як об'єкт охоронних правовідносин можна характеризувати істотними ознаками, які дозволяють розкривати його юридичну природу, а саме: це є сукупність суміжних земельних ділянок з родючими ґрунтами та іншими сільськогосподарськими угіддями, а також несільськогосподарських земельних ділянок у екологічних системах природно-кліматичних умов України; має агроландшафтне розташування, оскільки межі визначаються природними та/або штучними елементами рельєфу; формується на основі інвентаризації земельних ділянок; підлягає

державній реєстрації у ДЗК; може охоплювати земельні ділянки з цільовим призначенням виключно для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства приватної, комунальної і державної власності.

Законодавче закріплення масиву земель сільськогосподарського призначення у якості об'єкта правової охорони ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь створює істотні переваги перед чинною правовою конструкцією охорони ґрунтів у таких масивах земель, а саме: по-перше, забезпечується правова визначеність щодо якісної характеристики ґрунтів на усій площі масиву без необхідності ідентифікації якості ґрунтів по окремих земельних ділянках для кожного власника; по-друге, після державної реєстрації у ДЗК облік кількісного і якісного використання ґрунтів буде здійснюватися у межах масиву земель без конкретизації по кожній земельній ділянці; по-третє, забезпечується правова визначеність у тому, хто із суб'єктів земельних відносин несе юридичну відповідальність за порушення законодавства про охорону ґрунтів; по-четверте, забезпечується правова визначеність у здійсненні моніторингу кількісного і якісного використання сільськогосподарських угідь у масиві земель; по-п'яте, забезпечується правова визначеність щодо суб'єктів, які зобов'язані забезпечувати виконання комплексу заходів по боротьбі з ерозією ґрунтів, збереженні, відновленні і підвищенні родючості ґрунтів; по-шосте, забезпечується можливість агроландшафтного використання сільськогосподарських угідь; по-сьоме, забезпечується прозорість у стимулюванні виконання заходів з охорони ґрунтів тощо.

З огляду на особливості юридичної природи масиву земель сільськогосподарського призначення як об'єкта у охоронних земельних правовідносинах та можливу зміну парадигми інституційно-правового забезпечення охорони ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь вбачається за доцільне аби при розробці Концепції законодавства України та галузевої концепції розвитку земельного законодавства були враховані науково-правові висновки щодо правової охорони ґрун-

тів у масивах земель сільськогосподарського призначення та знайшли нормативне вираження у проектах законів «Про консолідацію земель» та «Про здоров'я ґрунтів в Україні».

Резюмуючи викладене, можна зробити загальний висновок про те, що закріплені у законодавстві положення щодо масиву земель сільськогосподарського призначення та особи, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, потребують правової визначеності щодо юридичної природи такого масиву земель, а також правового статусу таких осіб у регулятивних і охоронних правовідносинах крізь призму об'єктів, суб'єктів, змісту таких правовідносин.

З огляду на нормативні положення ЗК України щодо об'єктів земельних правовідносин масив земель сільськогосподарського призначення не може визнаватися самостійним об'єктом у регулятивних правовідносинах. Водночас у цих правовідносинах масив земель необхідно розглядати лише як інституційно-правовий спосіб консолідації земельних ділянок або ж як одну з форм просторового планування і агроландшафтного використання сільськогосподарських угідь, або ж як об'єкт публічного адміністрування земельних відносин, землеустрою, державного контролю за використанням земель тощо.

Виходячи з такого розуміння правової природи масиву земель сільськогосподарського призначення у регулятивних правовідносинах, консолідація земельних ділянок у охоронних земельних правовідносинах створює інституційно-правові передумови для визнання на доктринальному рівні і закріплення у законах такого масиву земель у якості самостійного об'єкта правової охорони ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь.

Доктринальне визнання масиву земель сільськогосподарського призначення як об'єкта правової охорони безпосередньо впливатиме на зміну парадигми правової охорони ґрунтів та трансформацію чинного земельного, аграрного, природоресурсного, екологічного законодавства за Європейськими вимірами. У цьому зв'язку вбачається за доцільне аби при розробці Концепції законо-

давства України та галузевої концепції розвитку земельного законодавства були враховані зроблені у цій статті науково-правові висновки щодо правової охорони ґрунтів у масивах земель сільськогосподарського призначення та знайшли нормативне вираження у проектах законів «Про консолідацію земель» та «Про здоров'я ґрунтів в Україні», які необхідно розробити і прийняти відповідно до Конституції України.

Зроблені науково-теоретичні висновки з питань теми цієї статті не охоплюють усієї палітри питань правової визначеності у механізмі правового регулювання земельних та поєднаних з ними інших суспільних відносин у масиві земель сільськогосподарського призначення і тому потребують подальших наукових розробок в умовах трансформації земельного законодавства за Європейським вектором сталого розвитку України.

Література

1. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії. -К., Знання, 2005. - 445 с.; В.Андрейцев Наукова доктрина формування сучасної системи земельного законодавства і права за об'єктами земельних правовідносин : методологічні аспекти // Юридичний журнал «Право України». – 2020. - № 5. – С. 15-28
2. Гетьман А.,Анісімова Г. Теоретико-методологічні засади формування національної доктрини земельного права // Юридичний журнал «Право України». – 2020. - № 5. – С. 29 - 42
3. Бондар О. Публічне управління у сфері використання і охорони земель в Україні: актуальні проблеми правового та інституційного забезпечення // Юридичний журнал «Право України. 2020. - № 5. С. 43 – 62.
4. Гавриш Н.С. Правовий режим ґрунтів в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06. Одеса, 2018. 466 с.
5. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : моногр. / П.Ф. Кулинич. – К.: Логос, 2011. – 688 с
6. Коваленко Т.О. Реалізація принципу законності у регулюванні земельних відносин в Україні : проблеми законодавчого за-

безпечення : монографія / Т.О. Коваленко. – К.: Правова Єдність, 2017. – 672 с.

7. Костяшкін І. О. Правове забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2016. 429 с.

8. Мунтян В.Л. Правова охорона ґрунтів Української РСР : монографія. К. Наукова думка. 1965.- 99 с.

9. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу : моногр. / В.В. Носік. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с; Носік В.В. Правовий режим землі як основного національного багатства Українського народу // Правовий вимір та охорона національного багатства України : монографія / за загальною редакцією О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Л.Ф. Купіної, В.І. Шакуна. Київ, Алерта, 2024. С. 203-224.

10. Поліщук В.А. Правове регулювання сільськогосподарського садівництва в Україні [Текст]: автореф. дис.. канд.. юрид. наук. 12.00.06 / Поліщук Василь Анатолійович; Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка – К, 2017. 20 с.

11. Хомик Н.А. Правова характеристика принципів охорони ґрунтів у праві Європейського Союзу // *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету: Серія : «Право»*. 2025. №87 (4). С. 312–317.

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні : закон України від 10.07.2018 року № 2498-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 37. Ст. 277 (зі змінами).

13. Коломійцева Д.М. Проблеми правового регулювання реалізації територіальними громадами права на невитребовані земельні частки (паї) з 1 січня 2025 року . Аналітично-порівняльне правознавство. №3/2024. С. 238- 242

14. Костяшкін І. О., Луцюк О. В. Правове забезпечення сталого розвитку як умова раціонального використання земель. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2021. Вип. 67. С. 144–150.

LEGISLATIVE FRAMEWORK FOR LEGAL CERTAINTY IN SOIL PROTECTION ON AGRICULTURAL LANDS IN UKRAINE

The study examines the scientific and theoretical approaches, as well as the institutional, legal, and legislative foundations of the legal regime governing agricultural land. Theoretical conclusions and scientific positions are formulated regarding the legal nature of agricultural land and the prospects for legislative expression and institutional-legal support of the specific features of the legal regime governing agricultural land as objects in regulatory and protective legal relations. It has been established that current land legislation contains legal ambiguities regarding the legal nature of such land areas as objects of land legal relations, which negatively affects the implementation of constitutional guarantees for the exercise of land rights and the protection of land as the primary national wealth of the Ukrainian people. The paper presents a legal-scholarly position stating that a block of agricultural land established by law cannot be an independent subject of regulatory legal relations. At the same time, the formation of such a land pool can be viewed as an institutional and legal means of consolidating land parcels based on spatial planning and land management, as well as the exercise of public administration and state control over the use of land parcels. A scientific conclusion has been reached regarding the possibility and necessity of doctrinally recognizing and legislatively defining agricultural land as an independent object within the framework of land protection legal relations; furthermore, the legal nature of such an object has been elucidated, which will directly influence a paradigm shift in the legal protection of soils and the transformation of current agricultural, agricultural, natural resource, and environmental legislation in line with European standards. It is proposed that, in developing the Concept for the Development of Ukrainian Legislation and the Concept for the Development of Ukrainian Land Legislation, the specific features of the legal regime governing agricultural land areas be taken into account by establishing new, innovative approaches to ensuring legal certainty in the use and protection of land plots within such areas.

Keywords: land, land plots, legal certainty, legal protection of soil, legal regime of land, agricultural land, guarantees of land rights, land ownership, land use rights, land legal relations, land protection.